

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Resurser för kvalitet

Sveriges Universitets- och Högskoleförbund (SUHF) har erbjudits att kommentera betänkandet Resurser för kvalitet (SOU 2007:81). Förbundets medlemmar lämnar egna yttranden och förbundet koncentrerar sig på några övergripande frågor. Remisstiden har inte medgett en hantering där alla medlemmar kunnat få säga sitt och därför begränsas svaret till ett antal frågor som tidigare diskuterats i förbundet. Enskilda personer ur SUHF:s styrelse (bl.a.) har ingått i utredningens referensgrupp, men då på eget mandat och inte utsedda av SUHF. Det innebär att SUHF genom personalunion varit kunnigt om utredningens diskussioner men inte tidigare tagit ställning som förbund i dess frågor. Förbundet vill också framföra sin uppskattning av det öppna arbetssättet och de många kontakterna mellan utredningen och förbundets medlemmar

Inledningsvis vill vi framhålla att betänkandet är välskrivet med kunniga återblickar och bakgrundsbeskrivningar som ger en god beskrivning av svenskt högskoleväsendes förändringar över tid de senaste generationerna. Det finns insiktsfulla skrivningar om vad som kännetecknar en god miljö, regionens betydelse för lärosätena och tvärtom, behovet av återkoppling till statsmakterna på strategier osv som lärosätena tagit fram. Grundvalarna för utredningens resonemang med nära koppling mellan utbildning och forskning, frihet och självbestämmande, nyttiggörande av resultat genom samverkan med det omgivande samhället, synen att staten även framdeles bör vara huvudfinansiär och garantera akademiska friheten och slutligen att resurser måste tillföras överensstämmer med förbundets grundsyn.

Många omfattande utredningar har nyligen genomförts och pågår för närvarande av den svenska högskolesektorn som alla på ett eller annat sätt tangerar den utredning som här diskuteras. Betänkandet Karriär för kvalitet är lämnat. Utredningen om svensk framtida forskningsfinansiering är på väg att avslutas. Frihetsutredningen pågår med full intensitet. Avgiftsfrågan har sagts skall hanteras i proposition inom några månader. Av tidsskäl har naturligtvis inte Brändström kunnat ta hänsyn till vad Frihetsutredningen kan komma fram till vad gäller relationen lärosätets ledning och dess organ av fakultetsnämndstyp. Vi avstår från att nu kom-

ADRESS	E-MAIL	PHONE	MOBILE	FAX	WEBSITE
Rådmansgatan 72 SE-113 60 Stockholm Sweden	Bengt.Karlsson@suhf.se Helena.Lejon@suhf.se Kerstin.Reithner@suhf.se	+46 8 32 28 53 +46 8 32 05 26 +46 8 32 13 88	+46 708 32 28 53 +46 708 32 05 26 +46 708 32 13 88	+46 8 32 93 70	www.suhf.se

mentera förslag som berör fakultetsnämndens ställning och återkommer i den frågan när Frihetsutredningen lämnat sitt förslag. Principiellt kan redan nu sägas att Förbundet önskar så stor frihet som möjligt att sörja för den interna organisationen.

Det är genomgripande förändringar som utredaren föreslår, både för finansieringen som sådan och, inte minst viktigt för många av SUHF:s medlemmar, när det gäller synen på varje enskilt lärosätes roll i högskolelandskapet. Vi vet att åsikterna om hur landskapet skall se ut framöver i några frågor skiljer sig mellan olika medlemmars intressen. Vi uppmanar här bara Regeringen att lyssna mycket uppmärksamt på de synpunkter som lämnas av våra medlemmar i dessa frågor. Förbundet vill starkt hävda synen att den grundläggande och gemensamma uppfattningen inom SUHF är att det är högsta akademiska kvalitet som är avgörande för vilken verksamhet som respektive lärosäte skall kunna bedriva. Vårt eget landskapsprojekt bejakar varje medlems olika roll i systemet med en tydlig arbetsfördelning, men inte kategorisk uppdelning genom tillgången till forskningsresurser. Betänkandet ger intryck av en statisk syn på varje lärosätes roll i landskapet, vilket vi anser är en felsyn. Utredningen ger intryck av en önskan till en tydligare uppdelning av de formella rollerna, vilket förbundet inte ställer sig bakom. Man kan också tillägga att synen på vad som är en "miljö" utvecklas med tiden och tillgängliga tekniska hjälpmedel. Alla miljöer behöver inte centreras kring gemensam utrustning som varit fallet med t.ex. naturvetenskap. Virtuella samarbetsmiljöer med hela den internationella arenan kan skapas även för små framstående högskolor.

Beträffande den föreslagna Intermediären så förstår vi motivet att få en instans som gör den slutliga sammanvägningen av olika underlag till en medelsfördelning. Vi stöder att kvalitet skall spela stor roll vid medelsfördelningen och inser att detta eventuellt kräver en ny ordning. Emellertid har vi den principiella inställningen att den som gör utvärderingarna inte skall göra den slutliga bedömningen av dem och fördela resurserna. Det innebär i klartext att om Högskoleverket skall utföra utvärderingarna så skall Intermediären inte ligga under samma tak. (Att låta en annan instans än Högskoleverket genomföra utvärderingarna av utbildningar torde heller inte vara aktuellt.) Vi förordar också att utvärderingarna baseras på en helhetssyn och inte enstaka projekt. På forskningssidan är det flera intressenter som stöder och utvärderar god forskning och utvärderingar från olika kunniga instanser kan här vara aktuella liksom även resultaten av lärosätenas egna initierade utvärderingar. Utvärderingar av forskning bör inte anförtros Högskoleverket ensamt utan de erfarenheter som finns från forskningsfinansiärer och våra lärosäten bör här utnyttjas. Vi hoppas att tiden fram till en proposition kan utnyttjas till en djupare konsekvensanalys hur de olika föreslagna indikatorerna styr. Vi vill också påtala behovet av att också de granskande myndigheterna och en eventuell Intermediär regelbundet granskas av externa bedömare.

Beträffande de olika kriterierna som skall vara grunden för den kvalitetsbaserade värderingsdelen så har förbundet inte kunnat diskutera de olika varianterna. Samtliga kan ifrågasättas på ett eller annat sätt. Ett enkelt transparent och tidsinvariant system förordas. Det kan ifrågasättas om inte några av de föreslagna indikatorerna – antal disputerade lärare, antalet kvinnliga professorer – kan vägas in i lärosätesutvärderingarna snarare än mätas som egna styrande parametrar. Vi vet inte effekterna – om några – på tilldelningssystemet om man använder samtliga bidrag ett lärosäte fått från externa finansiärer eller enbart strikt kvalitetsgranskade. Olika lä-

rosätens förutsättningar för att attrahera radsanslag skiljer sig idag, och sannolikt än mer med den profilfinansiering som föreslås. Hur bidrag till tung infrastruktur skall vägas in är inte självklart. Det innebär således att vi idag inte är beredda att varken kan uttala vårt stöd eller avvisa dem. Vi räknar med att våra medlemmar kommenterar de olika delarna.

I det fortsatta tar förbundet upp några frågor där enighet sedan tidigare gäller för förbundet.

Den första av dem är principen att det lärosäte som har kan uppvisa tillräcklig kvalitet inom vissa områden också skall kunna få examensrätter inom dessa. Detta framhölls i förbundets manifest från 2006 och innebär att förbundet stöder tanken på att vetenskapsområdet slopas som begrepp och att rättigheter kan erhållas i snävare områden, som är vidare än konventionella ämnen men inte med nödvändighet så vida som ett vetenskapsområde. SUHF håller med utredaren att strävan efter excellens inom för vida områden har gjort kvalitetsbasen tunnare. När detta är sagt och mot bakgrund av strävan efter högre autonomi så anser förbundet att Högskoleverket vid sin prövning av examensrättigheter **inte** skall göra en prövning om just det aktuella området behövs på fler lärosäten som utredningen föreslår. Enbart kvalitén i sig skall prövas. När det gäller samhällsrelevans är det en fråga som ytterligare måste belysas hur den kan bedömas efter kvalitetskriterier. I det sammanhanget vill förbundet påpeka att i begreppet måste rymmas alla samhällssektorer och inte enbart industriella applikationer.

Vi uppskattar de positiva omdömen som betänkandet ger vårt arbete med utveckling av en modell för redovisning av direkta som indirekta kostnader. Under senare tid har många företrädare för forskningsfinansiärer förklarat att man står bakom budgetering och redovisning efter denna modell. Den löser i sig inte problemet med ofta otillräckliga täckningen av indirekta kostnader (infrastruktur) men ger ett gott underlag för konkreta diskussioner om vad som skall ersättas. Ur förbundets medlemmars synvinkel är det förstås av högsta betydelse att projekt har en realistisk finansiering och att såväl med- som efterfinansiering är utklarad. Vi delar utredningens syn att frihet kräver ekonomiskt oberoende och externa bidrag som betalar rimlig andel av verksamheten är en förutsättning för detta.

Utredningen tar också upp avdragsrätten för donationer till forskning. Vi påminner om vår nyligen avlämnade skrivelse där vi föreslår en lagändring för att näringslivet skall kunna göra sådana avdrag på ett tydligare sätt. I sammanhanget vill vi också åter framhålla att även fysiska personers möjligheter till skatteavdrag måste ordnas.

Vi stöder varmt utredningens tankar på långsiktig finansiering, dvs att de resurser man har att arbeta med under året skall vara kända och ändras först efter upp till fyra år. Det är en väsentlig förbättring i förhållande till dagens situation när man vet vilka resurser som man hade att tillgå är kända en månad efter årets slut när avräkningarna kunnat göras.

Vi stöder också förslaget av en ny rutin för pris- och löneomräkning där administrativa kostnader kan utsättas för krav på rationalisering, men inte att undervisning-

en varje år skall bedrivas ett antal procent effektivare. Det vore en mycket efterlängtd reform.

All omställning innebär investeringar och avvecklingskostnader av olika slag. Vi stöder att medel kan erbjudas för att underlätta rationaliseringar av olika slag och arbetsfördelning kring olika ämnen eller mellan hela lärosäten kan stödas. Vårt eget s.k. Landskapsprojekt med långtgående arbete bland våra medlemmar kan förutses leda till en hög grad av arbetsfördelning vilket under en övergångsfas kommer att kosta resurser. Vi har inte tagit ställning till om en fond är den bästa formen för att ge detta stöd.

I frågan om antalet universitet och möjligheterna att det i en framtid kan bli fler, färre eller andra än idag vill förbundet framhålla, som vi gör i vår Landskapsrapport, att det inte är antalet som är det viktiga i synnerhet när resursfrågan inte längre är direkt kopplad. Vi menar också att det är kvaliteten som skall vara styrande och att det vore olyckligt att för framtiden slå fast att det inte fler skulle kunna få universitetsrättigheter. Mot den bakgrunden ställer vi oss tveksamma till det kategoriska konstaterandet att det skall bli fler universitet.

De lärosäten som inte har fulla universitetsprivilegier föreslås kunna få en eller flera profiler finansierade med medel direkt till sitt anslag. Betänkandet beskriver inte tillräckligt utförligt vad som händer efter fyra år när en ny utvärdering av profilerna görs och i en begränsad medelsmängd en eller annan igångsatt profil inte längre ges stöd. Uppbyggnaden av en sådan har sådana kostnader att accepterade och finansierade profiler måste garanteras en livslängd om minst det dubbla. Processen att kvalitetssäkra en profil synes så rigorös att en livslängd längre än fyra år bör ges både för att kunna bygga forskarutbildning och övrig miljö som profilen kräver. Långsiktigheten i satsningarna är avgörande för framgången för lärar- och studentrekrytering.

I frågan om reglering av forskarutbildningen anser vi att utredaren går ett steg för långt när han föreslår att huvudhandledaren skall vara anställd på det ställe där den forskarstuderande är antagen. SUHF:s ståndpunkt är att detta tillhör de inre organisatoriska frågorna där lärosätena bör ges förtroende att själva utse lämpligaste person. Självklart skall ansvarsförhållandena för huvudhandledaren visavi det lärosäte som antagit till forskarutbildning vara reglerade, men vi anser att det är möjligheterna att erbjuda bästa handledning som skall styra valet av huvudhandledare.

Vi noterar med stor tillfredställelse att vårt länge framförda förslag om ett visst belopp skall tillföras studentpengen för forskningsanknytning. Vi har visserligen inte angett något belopp men har inget att invända mot den storleksordning som utredningen föreslår.

Vi är också positiva till ett samlat anslag för utbildning och forskning.

Vi stöder en reducering av antalet ersättningsnivåer och anser att det förslag som läggs kan accepteras. Den modell som utredaren föreslår för beräkning av bidragen förutsätter förvisso inte en höjning av medelnivåerna, men vi vill mycket starkt framhålla att en höjning av grundnivåerna är viktig och att en återgång till 1993 års nivåer skulle ge en rimlig nivå. I sammanhanget vill vi påpeka att även

teknik och medicin bör räknas om till de ursprungliga nivåerna. Vi anser också att ett ämne skall behandlas lika på alla lärosäten.

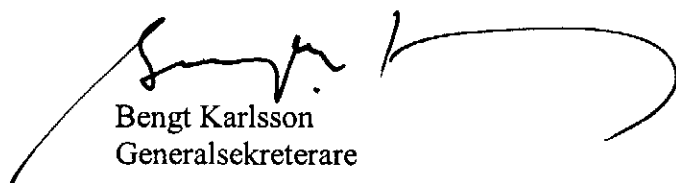
Att på analogt sätt beräkna ersättningen för forskarstuderande är också sympatiskt och bör genomföras. Det är viktigt att forskarutbildningen åskådliggörs som en kostnad på samma sätt som annan utbildning. Det är inte helt klart på vilket sätt utredningen tagit hänsyn till den stora kader forskarstuderande som idag finansieras med forskningsmedel från en "rättighetslös" högskola men som är antagna vid ett universitet eller lärosäte med vetenskapsområde. Konsekvenserna av en övergångsberäkning som inte tar hänsyn till detta måste utredas vidare.

I våra kommentarer till det tidigare delbetänkandet (Pia Sandvik Wiklunds utredning) så tog vi upp frågan om ersättning och ansvar för utbildning inom vissa för nationen viktiga bristyrken. Det nu föreslagna systemet saknar den mekanismen om det inte ges som särskilt uppdrag. Detta bör tydliggöras.

Vi stöder förslagen till förändringar som framförs för de konstnärliga utbildningarna, dvs att inrätta en konstnärlig forskarexamen, en särskild lärosätesresurs osv. För detaljerade bedömningar hänvisar till de mer kunniga yttranden som lämnas av de mer berörda lärosätena.

Beslutet att avge detta remissvar fattades av förbundets styrelse vid sammanträde 12 mars 2008.

Enligt uppdrag

Bengt Karlsson
Generalsekreterare